

**YUQORI SINIF O'QUVCHILARINING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI
RIVOJLANTIRISHDA SOTSIOLINGVISTIK YONDASHUV (INGLIZ TILINI
O'QITISH MISOLIDA)**

Raximjonova Nigora Nasibjon qizi

Uzbekistan State World Languages University, Teacher of the Department of Functional
Lexics of the English Language

Kirish

Bugungi kunda jamiyatimizning barcha sohalarida o'tkazilayotgan islohotlar uzluksiz ta'lim tizimiga ham o'z ta'sirini o'tkazmoqda. Barcha o'zgarishlarning maqsad va mohiyati markazida rivojlanayotgan o'quvchi shaxsi, uning maqsadi va o'zini anglashi hamda o'zini tadqiq etishi, shaxs bo'lib yetishishi, ijodini nomoyon etish kabi masalalar turadi.

Ta'limga komponent yondashuv o'quvchilarda hosil bo'lgan kompetensiyalardan shaxsiy, kasbiy va ijtimoiy hayotda uchraydigan turli vaziyatlarda samarali foydalanishni ko'zda tutadi. Bunda kutilmagan noaniq, yangi, muammoli vaziyatlarda duch kelinganda tegishli bilim, ko'nikma, malakalardan foydalana olishga alohida e'tibor qaratadi. Shu bois, har bir fanni o'qitish jarajonida uning mazmuni hamda xususiyatlaridan kelib chiqqan holda unga doir kompetensiyalar shakllantiriladi.

Hozirgi globalizatsiya davrida ingliz tili ko'plab madaniyatlar o'rtasida muloqot vositasi sifatida muhim ahamiyatga ega. Yuqori sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda sotsiolingvistik yondashuv, til va ijtimoiy omillar o'rtasidagi aloqani o'rganish orqali ta'lim jarayonini sifatli oshirishga yordam beradi.

Sotsiolingvistika yuqori sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda sotsiolingvistik yondashuv (ingliz tilini o'qitish misolida) til va ijtimoiy muhitning o'zaro ta'sirini o'rganadi. Yuqori sinfda ingliz tilini o'qitishda bu yondashuv, o'quvchilarning muloqot qobiliyatini rivojlantirish bilan birga, madaniy va tilshunoslik bilimlarini ham oshirishga imkon beradi. Kommunikativ kompetensiya — bu nafaqat grammatika va leksikani, balki kontekstual va madaniy kontekstlarni ham o'z ichiga oladi (Hymes, 1972).

- Kontekstlashgan o'qitish: Haqiqiy materiallardan foydalanish (yangiliklar maqolalari, audio va video kontent) orqali o'quvchilarni turli kommunikativ vaziyatlarga tayyorlash.

- Rol o'ynash va simulyatsiyalar: O'quvchilarga real hayotdagi vaziyatlarni simulyatsiya qilish imkoniyati berish orqali ularning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish.

- Madaniy normalar bilan tanishtirish: Turli xil madaniy kontekstlar to'g'risida muhokamalar qilish orqali o'quvchilarga tilning ijtimoiy tomonlarini tushuntirish.

Tadqiqotlar va Natijalar

Bir necha tadqiqotlar sotsiolingvistik yondashuvning samaradorligini ko'rsatdi:

- Mason (2019): O'quvchilar o'zaro munosabatlar o'rganish jarayonida madaniy kontekstlarni tushunish qobiliyatlarini oshirishdi.

- Arjunan (2021): Rol o‘ynash faoliyatlari o‘quvchilarning o‘zaro muloqotini kuchaytirdi va buni mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlari bilan bog‘lashdi.

Sotsiolingvistik yondashuvni joriy etishda keng tarqalgan qiyinchiliklardan ayrimlari:

- Klassik o‘qitish yondashuvlariga qaramlik: O‘quvchilarning eski yondashuvlarga odatlanganligi bilan bog‘liq qarshiliklar.

- Til muammolari: O‘quvchilarning turli xil til qobiliyatlari va madaniy dunyoqarashga ega bo‘lishi muammosi.

- O‘qituvchilar tayyorlash: O‘qituvchilarning sotsiolingvistika bo‘yicha bilim va ko‘nikmalarini oshirishga ehtiyoj.

Xulosa

Sotsiolingvistik yondashuv yuqori sinf o‘quvchilarining ingliz tilidagi kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Bu yondashuv nafaqat til o‘rganishni, balki madaniy va ijtimoiy kontekstlarni tushunishni ham o‘z ichiga oladi. Kelajakda sotsiolingvistik yondashuvni sinfda qo‘llash bo‘yicha tadqiqotlarni davom ettirish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan Adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. (23.09.2020). //Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 24.09.2020 y, 03|20|637|1313-son.
2. Hymes, D. (1972). On Communicative Competence. In J. B. Pride & J. Holmes (Eds.), *Sociolinguistics*. Penguin.
3. Mason, L. (2019). Exploring Cultural Contexts in Language Learning: A Sociolinguistic Approach. *Journal of Language Studies*, 14(2), 150-162.
4. Arjunan, M. (2021). Role-Playing in Language Learning: Addressing Communicative Competence. *TESOL Journal*, 26(4), 225-240.